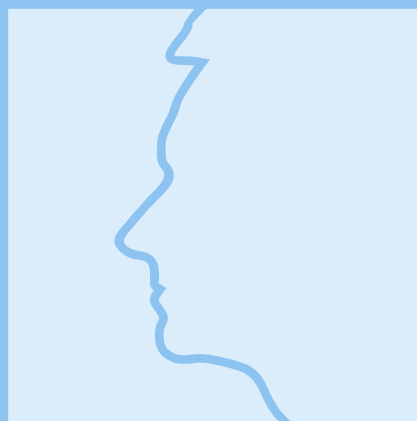


Evaluatie contractvormen levensloopbegeleiding voor mensen met autisme

Onderzoek pilot 2019-2020

KOERSELMANCONSULTING
Visie & Strategie | Samenwerking



COLOFON

Evaluatie contractvormen levensloopbegeleiding voor mensen met autisme
Onderzoek pilot 2019-2020

DATUM 11 december 2020

PROJECTNUMMER PRA 2003.01

UITGEVOERD VOOR Vanuit Autisme Bekeken

OPDRACHTGEVER Willeke van den Hoek

AUTEUR Willem Koerselman / willem@koerselmanconsulting.nl

EEN UITGAVE VAN Koerselman Consulting / koerselmanconsulting.nl

[Tankenberg 8, 3524 LA Utrecht](#)

KOERSELMANCONSULTING



© 2020, KOERSELMAN CONSULTING

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.



Inhoudsopgave

COLOFON	2
1 Aanleiding en doel	4
1.1 Wat hebben mensen met autisme nodig hebben om mee te kunnen doen?	4
1.2 Pilot levensloopbegeleiding	4
1.3 De uitdaging: hoe gaan we levensloopbegeleiders betalen?	4
1.4 Doel van deze evaluatie	5
2 Achtergronden bij de contractvormen	7
2.1 Inleiding	7
2.2 Welke contractvormen zijn gebruikt?	8
2.3 Met welke tarieven is gewerkt?	9
2.4 Hoe is de behoefte aan levensloopbegeleiding bepaald?	9
3 Resultaten	11
3.1 Inleiding	11
3.2 Kenmerken van deelnemers en levensloopbegeleiders	11
3.3 Hoeveel tijd kost levensloopbegeleiding?	12
3.4 Neemt de intensiteit van de levensloopbegeleiding in de loop van de tijd af?	15
3.5 Is er een verband tussen het type levensloopbegeleider en de begeleidingstijd	16
3.6 Hoe zit het met de fluctuatie in het aantal uren levensloopbegeleiding?	18
3.7 Hoeveel tijd is gemoeid met training en intervisie?	19
3.8 Hoeveel tijd hebben levensloopbegeleiders elkaar bijgestaan?	19
3.9 Wat bedragen de totale kosten van levensloopbegeleiding bij landelijke uitrol?	19
4 Conclusies	21



1 Aanleiding en doel

1.1 Wat hebben mensen met autisme nodig hebben om mee te kunnen doen?

Mensen met autisme ontwikkelen zich in een ander tempo en in een andere 'volgorde' dan mensen zonder autisme. Een persoon met autisme herbergt vaak een heel spectrum aan ontwikkelingsleeftijden. Dit maakt mensen met autisme tot bijzondere mensen, die regelmatig problemen hebben bij participatie in de samenleving. Allerlei voorzieningen (onderwijs, zorg, sport, werk, wonen, vervoer) lijken voor hen niet vanzelfsprekend te passen. Er is voor deze mensen regelmatig maatwerk nodig om goed te kunnen functioneren. Helaas, vaak komt dat er niet van.

De persoon met autisme heeft feitelijk een fijne en vertrouwde persoon nodig ('secure base') die helpt bij het achterhalen van de hulpvraag, de wensen en het benodigde maatwerk kan organiseren. Die daadwerkelijk kan doen wat nodig is. Het kan niet zo zijn dat er per domein en per vraagstuk steeds weer een andere vertrouwde persoon is. Er is juist behoefte aan een vast gezicht. Een vertrouwd persoon die echt investeert in het leren kennen van deze unieke persoon met autisme. De Gezondheidsraad concludeerde dit al in 2009 in haar rapport 'Autismespectrumstoornissen; een leven lang anders'. Mensen met autisme zouden zeer geholpen zijn met een **levensloopbegeleider**.

1.2 Pilot levensloopbegeleiding

Stichting Vanuit Autisme Bekeken (VAB) heeft de handschoen opgepakt om dit idee verder uit te werken. Ze realiseert vanaf begin 2019 een Pilot Levensloopbegeleiding voor mensen met autisme. Daarin staat de leefwereld van de persoon met autisme centraal. Er wordt gewerkt met levensloopbegeleiders, die een vertrouwde coach en 'regelaar' zijn voor alle levensgebieden: zorg, onderwijs, werk, privé. De levensloopbegeleider zorgt dat er ruimte wordt gemaakt in een maatschappij die daar (nog) niet op is ingericht. De levensloopbegeleider creëert omstandigheden waarin de persoon met autisme kan functioneren, groeien, meedoen en de eigenwaarde veiligstellen. De levensloopbegeleider kan een naaste zijn van de persoon met autisme (een familielid), een zelfstandige (ZZP-er) of iemand van een grotere (zorg)organisatie (denk aan MEE, etc.). Daarbij kiest de persoon met autisme zelf zijn of haar levensloopbegeleider.

1.3 De uitdaging: hoe gaan we levensloopbegeleiders betalen?

De levensloopbegeleiders moeten natuurlijk worden betaald voor hun inspanning. Ook als het naasten betreft. Aan die betaling zitten echter nogal wat haken en ogen. De tijd die de levensloopbegeleider aan begeleiding besteedt, is vooraf immers onmogelijk in te schatten. Die zal naar verwachting sterk variëren. Sommige mensen met autisme zullen meer levensloopbegeleiding nodig hebben dan anderen. Bij sommigen zal de levensloopbegeleiding qua omvang redelijk stabiel zijn, bij anderen zullen er wellicht in de tijd grote fluctuaties zijn (Figuur 1.1). Vanuit de leefwereld willen we dat levensloopbegeleiders (kunnen) doen wat nodig is, waarbij de behoefte van de persoon met autisme centraal staat.

De gebruikelijke contractvormen lijken op voorhand voor levensloopbegeleiders weinig geschikt. Wanneer je het gebruikelijke contract **Declaratiebasis** (ook wel bekend als 'Uurtje-Factuurkje') hanteert, en een levensloopbegeleider mag naar eigen inzicht doen wat nodig is, dan is er geen rem op de kosten. Het is een constructie die het schrijven van veel uren mogelijk maakt, zeker wanneer – zoals in dit geval – ook nog eens slecht is vast te stellen wanneer sprake is van 'overbegeleiding'. Het systeem zou voor de financier onbeheersbaar worden bij een landelijke uitrol.



Figuur 1.1: Levensloopbegeleiding is 'levensvolgend', en wordt naar behoefte op- en afgeschaald.

Wanneer wordt gewerkt met een ander gangbaar contract, dat werkt op basis van **Aanneemsom**, dan zijn de kosten wél beheersbaar. Echter, de constructie is onrechtvaardig naar bepaalde levensloopbegeleiders die met goede reden veel meer uren per week aan de slag zijn dan anderen. Bijvoorbeeld omdat ze levensloopbegeleider zijn van iemand die relatief veel inzet nodig heeft. Ook is het onrechtvaardig naar personen met autisme die meer inzet nodig hebben dan binnen de aanneemsom is overeengekomen, maar die inzet niet ontvangen omdat de levensloopbegeleider de omvang van de aanneemsom ook echt als taakstellend beschouwt.

Daarom zijn ook andere contractvormen gezocht en in deze pilot aan een praktijktoets onderworpen (zie Hoofdstuk 2).

1.4 Doel van deze evaluatie

Alle deelnemers en levensloopbegeleiders zijn gedurende de pilot onderwerp van onderzoek. De centrale vraag in dit onderzoek luidt: wat is goede levensloopbegeleiding? Deze vraag wordt vanuit verschillende invalshoeken onder de loep genomen.

Deze rapportage beschrijft een deelaspect van het onderzoek en richt zich daarbij specifiek op de vraag welke contractvormen ondersteunend zijn aan een efficiënte inrichting van levensloopbegeleiding. Daarbij ligt de focus op personele uren en kosten. In deze evaluatie reflecteren we op de ervaringen die in de praktijk zijn opgedaan met verschillende contractvormen, en verschillende typen levensloopbegeleiders.

Dit onderzoek is onderdeel van een **drieluik aan onderzoeksrapporten** die aan de pilot levensloopbegeleiding zijn gewijd. Andere aspecten - zoals de kwaliteit van de levensloopbegeleiding, de ervaringen van de levensloopbegeleiders en de maatschappelijke business case zijn onderzocht door MAD Impact^{1,2}.

Vragen die in dit rapport aan bod komen zijn onder meer:

- Hoeveel uur vergt levensloopbegeleiding in de praktijk?
- Zijn er verschillen tussen de drie typen levensloopbegeleiders (naaste, ZZP-er, organisatie) in de hoeveelheid tijd die zij besteden aan levensloopbegeleiding?

¹ Van Huis, A. en L. Bakker (2020) Maatschappelijke business case; levensloopbegeleiding voor mensen met autisme. MAD impact, nov 2020.

² Van Huis, A. en L. Bakker R. (2021) Levensloopbegeleiding VAB werkt; onderzoek pilot 2019-2020. MAD impact, in voorbereiding.



- Heeft de gebruikte contractvorm effect op de aan levensloopbegeleiding bestede tijd? Klopt het bijvoorbeeld dat bij de contractvorm Declaratiebasis meer uren worden besteed dan bij de andere contractvormen, zoals vooraf door sommigen werd verondersteld?
- Is er variatie in de intensiteit en frequentie van de levensloopbegeleiding door de tijd heen, en zijn hierin patronen zichtbaar?
- Wat betekenen de resultaten van de pilot voor de voorspelbaarheid van met levensloopbegeleiding gemoeide kosten wanneer de pilot landelijk zou worden uitgerold?

Deze rapportage beslaat de volledige looptijd van de pilot, van mei 2019 tot november 2020 en geeft inzicht in de doelmatigheid van verschillende contractvormen voor levensloopbegeleiding. Deze resultaten zijn van belang om met het oog op een duurzame beschikbaarheid van levensloopbegeleiding de juiste balans te vinden tussen de financiële kosten en de opbrengsten voor deelnemers en de maatschappij.



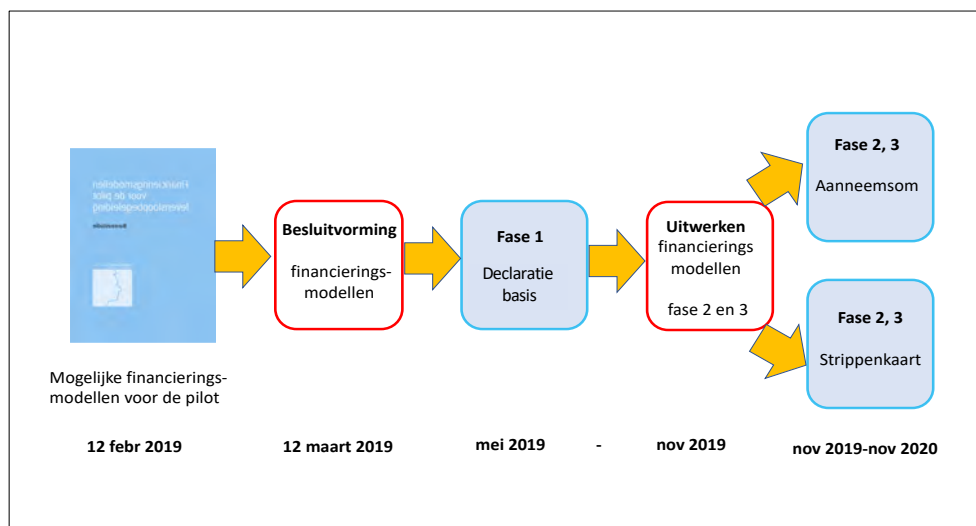
2 Achtergronden bij de contractvormen

2.1 Inleiding

In essentie gaat het er in de Pilot Levensloopbegeleiding om dat we de leefwereld van de persoon met autisme centraal stellen, en levensloopbegeleiding naar behoefte bieden. Omdat de persoon met autisme beter zijn of haar weg weet te vinden in een samenleving die niet goed is ingesteld op mensen met autisme. De persoon met autisme heeft daarbij nadrukkelijk de regie.

Daarbij weten we vooraf niet hoeveel tijd die levensloopbegeleiding zal kosten. Wat we wél weten is dat die zal verschillen tussen personen, maar ook bij één persoon gedurende de tijd (Figuur 1.1). In de pilot doen we ervaring op met levensloopbegeleiding, en ontdekken we hoeveel tijd die kost. We kijken wat de variatie daarin is, door wie levensloopbegeleiding kan worden geboden, welke contractvormen daarbij denkbaar zijn, en hoeveel levensloopbegeleiding naar verwachting zou kosten bij landelijke uitrol.

In dit hoofdstuk vatten we de belangrijkste resultaten van eerder uitgevoerd onderzoek kort samen, voor zover ze relevant zijn voor deze evaluatie. Meer details zijn te vinden in een eerder verschenen rapport³ en in een processchema (Figuur 2.1).



Figuur 2.1: Processchema

³

Koerselman, W. (2019) Financiering van levensloopbegeleiding voor mensen met autisme. Koerselman Consulting rapport, 18 sept. 2019.



2.2 Welke contractvormen zijn gebruikt?

Voorafgaand aan de pilot is verkennend onderzoek gedaan naar de wijze waarop financiering van de levensloopbegeleiders plaats zou kunnen vinden. Daartoe zijn acht contractvormen beschreven in de vorm van factsheets⁴. Deze contractvormen zijn in 2019 besproken en beoordeeld door Aline Molenaar (voorzitter bestuur VAB), Mechteld van der Westen (toenmalig directeur VAB), Wim Brunenberg (VWS), Willeke van den Hoek (projectleider pilot Levensloopbegeleiding), Martijn Verbeek (penningmeester bestuur VAB) en Willem Koerselman (onderzoeker). De voorkeur van de betrokkenen van VAB en VWS ging uit naar drie contractvormen (Contractvormen 1-3, hierna), die op het moment van besluitvorming echter alle nog verdere uitwerking behoeften voordat ze in de praktijk konden worden toegepast. Daarom is er nog een vierde contractvorm toegevoegd, ter overbrugging.

Contractvorm 1: Anneemsom

Met de levensloopbegeleider en deelnemer wordt door de financier vooraf een afspraak gemaakt over de in rekening te brengen kosten voor levensloopbegeleiding, op basis van een inschatting van de voor levensloopbegeleiding benodigde tijd (zie par. 2.4) en het tarief van de gekozen levensloopbegeleider (zie par. 2.3). Dit is ook het bedrag dat kan worden gedeclareerd, onafhankelijk van de daadwerkelijk aan begeleiding bestede uren. Bij Anneemsom is de levensloopbegeleider feitelijk gehouden te doen wat nodig is, ongeacht het aantal benodigde uren. Deze contractvorm is gebruikt voor deelnemers die geen behoefte hebben aan betrokkenheid bij het bepalen van de inzet van de levensloopbegeleider. De deelnemer krijgt dus geen maandelijkse overzichten van de gepleegde inzet en de overgebleven uren.

Indirecte uren (voor training, intervisie, deelname aan onderzoek) worden aanvullend op declaratiebasis afgerekend.

Contractvorm 2: Inkoop met strippenkaart op basis van uren

Met de deelnemer wordt door de financier vooraf een afspraak gemaakt over de maximaal in rekening te brengen directe uren. Die wordt afgeleid uit een inschatting van de voor levensloopbegeleiding benodigde tijd (zie par. 2.4). De deelnemer (!) ontvangt een strippenkaart voor het aantal te vergoeden uren (looptijd een jaar). Daarmee koopt de deelnemer naar behoefte levensloopbegeleiding in bij een levensloopbegeleider naar eigen keuze. De levensloopbegeleider kan het aantal uren declareren dat daadwerkelijk door de deelnemer wordt afgenomen, tegen zijn of haar tarief (zie par. 2.3). Deze contractvorm is gebruikt voor deelnemers die graag invloed willen uitoefenen op de hoeveelheid tijd die hun levensloopbegeleider inzet. Doordat de looptijd van het contract een jaar is, krijgen de deelnemers de mogelijkheid om tijd te 'sparen'.

Indirecte uren (voor training, intervisie, deelname aan onderzoek) worden aanvullend op declaratiebasis afgerekend.

Contractvorm 3: Inkoop met strippenkaart op basis van budget

Met de deelnemer wordt door de financier vooraf een afspraak gemaakt over de in rekening te brengen kosten. De benodigde inzet in uren wordt afgeleid uit een inschatting van de voor levensloopbegeleiding benodigde tijd (zie par. 2.4). De deelnemer ontvangt een strippenkaart met daarop een bepaald budget (looptijd een jaar). Dit budget is afgeleid van het aantal uren toegewezen levensloopbegeleiding en een uurtarief van 55 euro/uur. Daarmee koopt de deelnemer naar behoefte levensloopbegeleiding in bij de levensloopbegeleider. In geval deze een uurtarief heeft van 55 euro dan kan de deelnemer precies het aantal uur inkopen dat is toegewezen. Kiest de deelnemer een levensloopbegeleider met een hoger of lager uurtarief, dan is het aantal in te kopen uren dus lager of hoger dan het toegewezen aantal. De levensloopbegeleider kan de uren declareren die daadwerkelijk door de deelnemer zijn afgenomen, tegen zijn of haar reguliere uurtarief. Deze contractvorm is gebruikt voor deelnemers die graag invloed willen uitoefenen op de hoeveelheid tijd die hun levensloopbegeleider inzet. Doordat de looptijd van het contract een jaar is, krijgen de deelnemers de mogelijkheid om tijd te 'sparen'.

Indirecte uren (voor training, intervisie, deelname aan onderzoek) worden aanvullend op declaratiebasis afgerekend.

Contractvorm 4: Declaratiebasis

De hiervoor besproken drie contractvormen vergden alle nog verdere uitwerking voordat ze toegepast konden worden, met name ten aanzien van het bepalen van de behoefte aan levensloopbegeleiding van de deelnemer. Gezien de planning van de pilot was deze uitwerking onhaalbaar voor Fase 1, die op 1 mei 2019 van start ging. Daarom is door VAB en VWS besloten in Fase 1 uitsluitend te werken met de gangbare contractvorm Declaratiebasis,

⁴ Koerselman, W. (2019) Financiering van levensloopbegeleiding voor mensen met autisme. Koerselman Consulting rapport, 18 sept. 2019.



waarbij de levensloopbegeleider ieder aan levensloopbegeleiding besteed uur bij de financier in rekening brengt. Ook indirecte uren (voor training, intervisie, deelname aan onderzoek) worden aanvullend op declaratiebasis afgerekend.

2.3 Met welke tarieven is gewerkt?

Zoals hiervoor al genoemd, is ervoor gekozen om te werken met tariefdifferentiatie voor de verschillende typen levensloopbegeleiders. Er zijn **drie tarieven**⁵ onderscheiden:

- Een tarief van 20 euro per uur voor 'naasten' (familie, via Payroll constructie of als ZZZP-er);
- Een tarief van 55 euro per uur voor zelfstandig ondernemers (ZZP-ers, al dan niet via Payroll constructie);
- Een tarief van 70 euro per uur voor levensloopbegeleiders van grotere organisaties.

2.4 Hoe is de behoefte aan levensloopbegeleiding bepaald?

Voor de contractvormen Aanneemsom en de beide Strippenkaart varianten is het nodig om vooraf een inschatting te maken van de behoefte aan levensloopbegeleiding van iedere deelnemer. Hiervoor is gewerkt met drie indelingsklassen, die bepaald zijn op basis van waargenomen inzet gedurende de eerste maanden van de pilot (waarin nog slechts werd gewerkt met het model Declaratiebasis). De gebruikte **indelingsklassen**⁶ zijn:

- Benedengemiddelde inzet van levensloopbegeleiding: maximaal 2 uur per week (tot 104 uur/jaar);
- Gemiddelde inzet van levensloopbegeleiding: tussen 2 en 5 uur per week (104-260 uur/jaar);
- Bovengemiddelde inzet van levensloopbegeleiding: tussen 5 en 8 uur per week. (260-416 uur/jaar).

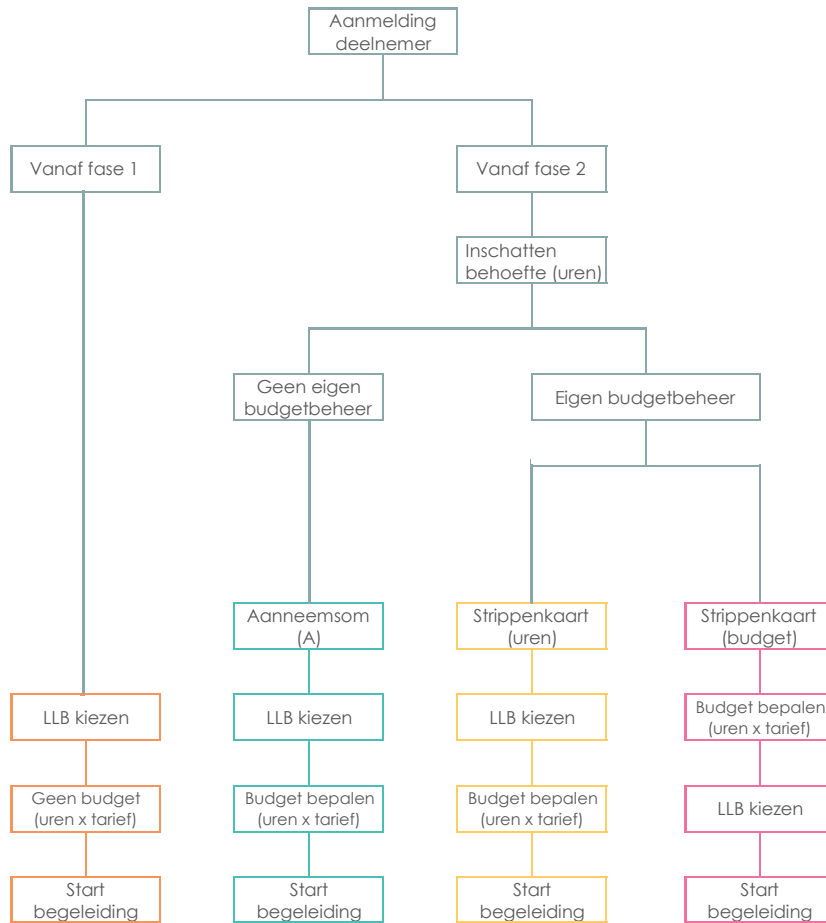
Zodra een persoon met autisme gaat deelnemen aan de pilot, is het dus zaak dat een passende klasse wordt vastgesteld. Het proces daartoe is door VAB met nadruk géén indicatie genoemd, omdat er immers geen gebruik gemaakt is van objectieve criteria. Daarover beschikt VAB ook niet. Het vaststellen van een passende klasse is gebeurd in een gesprek tussen een procesbegeleider van VAB en de deelnemer, indien gewenst met diens naasten erbij. In een enkel geval was de deelnemer te jong of niet in staat om dit gesprek te voeren. In zo'n geval is het gesprek uitsluitend met de naaste(n) gevoerd. Tijdens het gesprek is aan de deelnemer en/of diens naasten gevraagd hoe ze zelf hun behoefte aan inzet van een levensloopbegeleider inschatten: is dat gemiddeld, beneden- of bovengemiddeld? Daarbij zijn geen aantallen uren genoemd. Als toelichting is bij 'gemiddeld' genoemd dat het dan om een tot twee keer per week zou kunnen gaan. De procesbegeleiders hebben dus gesprekken gevoerd waarbij ze zo goed mogelijk geluisterd hebben naar de bestaande behoeften, waarna ze een indelingsklasse hebben bepaald. Bij twijfel zijn ze aan de ruime kant gaan zitten.

In dit gesprek is ook vastgesteld in welke mate de deelnemer de regie kan en wil hebben op de inzet van de levensloopbegeleider. Als de deelnemer of diens naaste de regie niet wil of kan nemen, dan volgt daar automatisch het model Aanneemsom uit. De deelnemer kiest vervolgens een levensloopbegeleider. Op basis van diens tarief kan de aanneemsom voor de directe uren worden bepaald (uur x tarief), aangevuld met Declaratiebasis voor de indirecte kosten (Figuur 2.2).

Wil en kan de deelnemer of diens naaste zelf regie nemen, dan wordt gewerkt met een Strippenkaart. Daarbij heeft VAB besloten de deelnemer niet te laten kiezen tussen beide varianten van deze contractvorm, maar de varianten toe te kennen aan een groep deelnemers op basis van hun woonplaats. Hoe het proces daarna verloopt verschilt per variant (Figuur 2.2).

⁵ Genoemde bedragen zijn exclusief btw. In de pilot is over deze bedragen btw berekend, maar bij latere opschaling is onduidelijk of dit nodig zal zijn.

⁶ Aantal uren bij indelingsklasse betreft de som van declaratiecodes 001 (contacttijd met deelnemer) en 002 (overige tijd t.b.v. deelnemer), de zogenaamde 'cliënturen'.



Figuur 2.2: Processchema van aanmelding deelnemer tot start begeleiding.

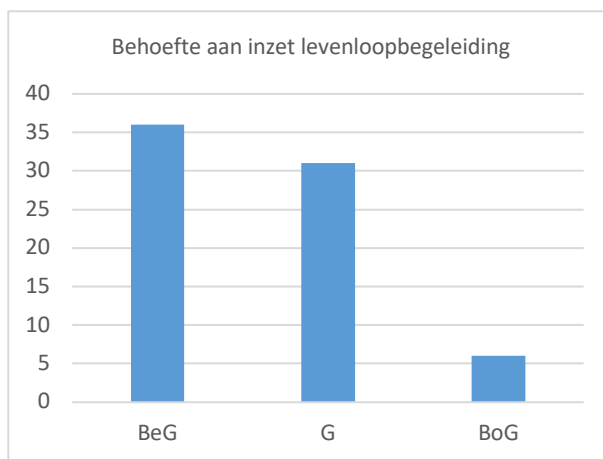


3 Resultaten

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste bevindingen van de 18 maanden durende pilot met 103 deelnemers. De resultaten worden besproken aan de hand van de belangrijkste vragen die vooraf over de contractvormen leefden. In dit hoofdstuk zijn die vragen dan ook leidend. In de staafdiagrammen is waar relevant met een 'foutenbalk' de spreiding weergegeven (de zogenaamde standaarddeviatie).

3.2 Kenmerken van deelnemers en levensloopbegeleiders



Figuur 3.1: Behoefte aan inzet levensloopbegeleiding van de deelnemers zoals ingeschat bij aanvang.

BeG: Benedengemiddeld, max 2 uur per week

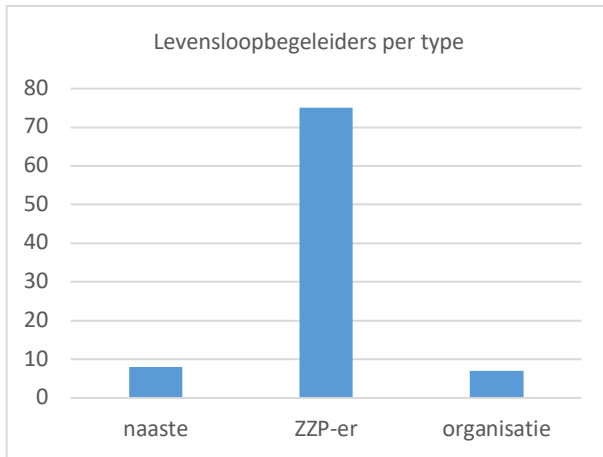
G: Gemiddeld, 2-5 uur per week

BoG: Bovengemiddeld, 5-8 uur per week

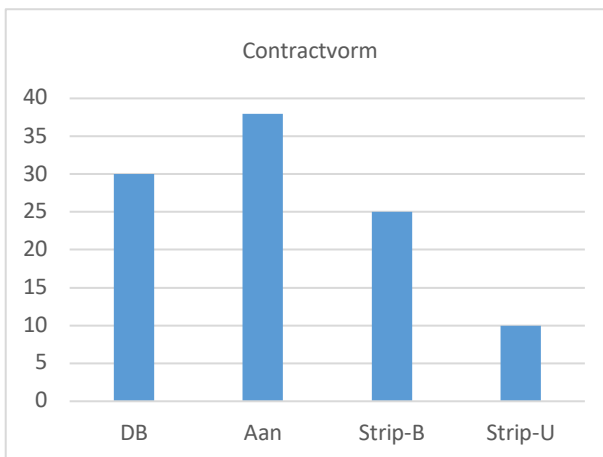
De behoefte aan levensloopbegeleiding is vastgesteld vanaf Fase 2, omdat de in Fase 1 gebruikte contractvorm Declaratiebasis geen indelingsklasse vergde.

Bij zes van de 73 deelnemers (8%) is op basis van het gesprek met de procesbegeleider van VAB bepaald dat deze een behoefte hebben aan een bovengemiddelde inzet van levensloopbegeleiding. Bij 42% van de deelnemers werd de behoefte aan de omvang van levensloopbegeleiding ingeschat als gemiddeld (2-5 uur per week) en bij 49% als benedengemiddeld (Figuur 3.1). Deze inschattingen vormden het uitgangspunt voor de contracten met de levensloopbegeleiders, waarin de maximaal te factureren kosten immers afhankelijk zijn van de indelingsklasse van de deelnemer.

In deze pilot is gewerkt met drie **typen levensloopbegeleiders**: naasten, ZZP-ers en mensen van een grotere organisatie. Het overgrote deel van de 90 levensloopbegeleiders was ZZP-er (83%), al dan niet via een Payroll constructie aangesteld. Naasten (Payroll of ZZP) vormen 9% van het bestand, medewerkers van grotere organisaties 8% (Figuur 3.2).



Figuur 3.2: Aantallen levensloopbegeleiders per type.



Figuur 3.3: Contractvormen die zijn gebruikt (aantal).

DB: declaratiebasis

Aan: aanneemsom

Strip-B: strippenkaart op basis van budget

Strip-U: strippenkaart op basis van uren

Dan waren er nog vier **contractvormen**. In Fase 1 is uitsluitend gewerkt met de contractvorm Declaratiebasis. In Fase 2 en 3 waren er drie contractvormen. Daar is het meest gewerkt met Aanneemsom. Dit contract is de standaard indien de deelnemer (of diens naaste) de regie op de inzet van de levensloopbegeleider niet kan of wil nemen. Dat is bij voor 52% van de deelnemers het geval. De 48% die wel de regie wenst te nemen, gebruikte een van de twee varianten van het Strippenkaart contract.

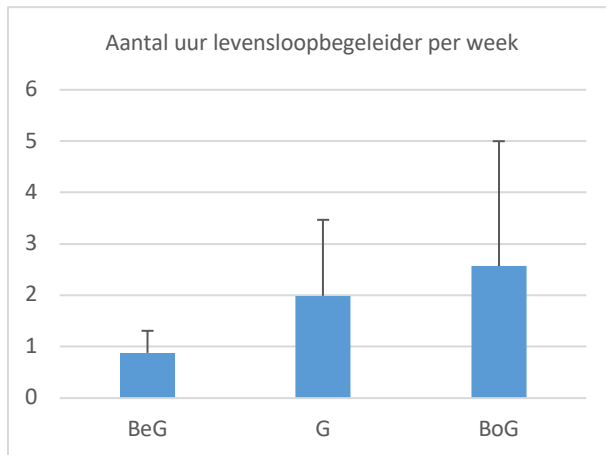
3.3 Hoeveel tijd kost levensloopbegeleiding?

Figuur 3.4 laat zien hoeveel tijd daadwerkelijk aan levensloopbegeleiding is besteed⁷. Voor deelnemers met een benedengemiddelde behoefte aan inzet van levensloopbegeleiding (max 2 uur) betrof de levensloopbegeleidingstijd in de praktijk 0,9 uur. Voor deelnemers met een naar verwachting gemiddelde behoefte aan inzet van

⁷ De bestede tijd betreft de som van declaratiecodes 001 (contacttijd met deelnemer) en 002 (overige tijd t.b.v. deelnemer), de zogenaamde 'cliënten'.



levensloopbegeleiding (2-5 uur) bleek de levensloopbegeleiding gemiddeld 2 uur te vergen, aan de ondergrens van deze klasse. Voor deelnemers met een bovengemiddelde behoefte aan levensloopbegeleiding (5-8 uur) bleek de levensloopbegeleiding met gemiddeld 2,6 uur ruimschoots beneden de marge van deze indelingsklasse te liggen.



Figuur 3.4: Aantal uur levensloopbegeleiding per week voor deelnemers met een benedengemiddelde (BeG, n=36), gemiddelde (G, n=31) en bovengemiddelde (BoG, n=6) behoefte aan levensloopbegeleiding.

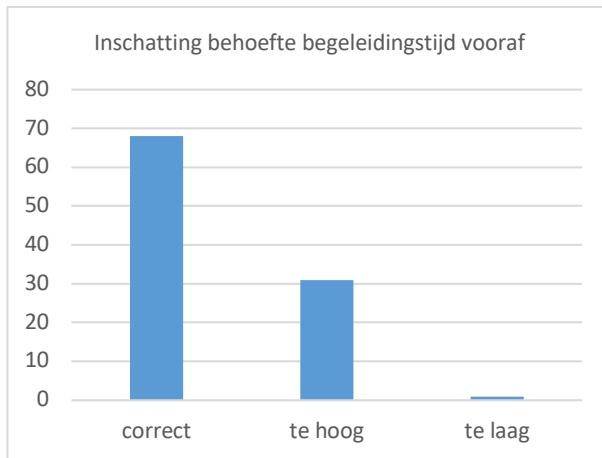
Gemiddelde (blauwe balk) en standaarddeviatie (zwarte lijn).

In bijna alle gevallen zou de gebruikte contractvorm ruimte hebben geboden om meer uren in rekening te brengen dan daadwerkelijk gebeurde. In het geval waarbij werd gewerkt met Anneemsom, hebben de levensloopbegeleiders dus meer uren uitbetaald gekregen dan daadwerkelijk aan levensloopbegeleiding zijn besteed (inherent aan het werken met Anneemsom). Bij de Strippenkaartcontractvormen heeft de deelnemer uren 'gespaard' die indien nodig later kunnen worden ingezet wanneer er dan behoefte is aan meer levensloopbegeleiding (de looptijd van een Strippenkaart bedraagt een jaar).

Een nadere analyse leert het volgende:

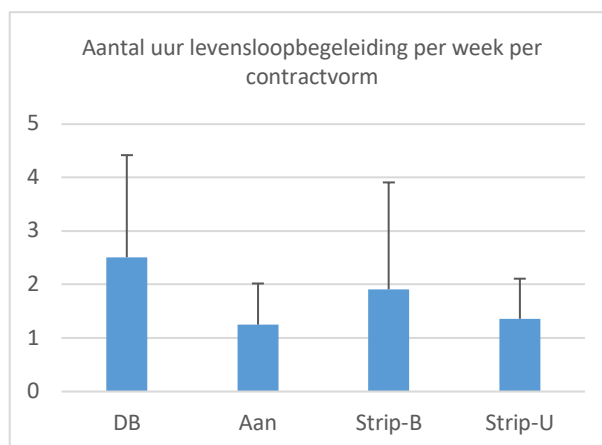
- Geen enkele van de 36 deelnemers waarvan was ingeschat dat de behoefte aan levensloopbegeleiding benedengemiddeld zou zijn (max 2 uur) bleek in de praktijk meer dan 2 uur levensloopbegeleiding te vragen.
- Van de 31 deelnemers waarvan was ingeschat dat zij een gemiddelde behoefte aan levensloopbegeleiding zouden hebben (2-5 uur) bleek er in de praktijk één meer dan 5 uur levensloopbegeleiding te vragen (7,2 uur). Bij 13 deelnemers was de vraag naar levensloopbegeleiding conform de inschatting vooraf. Bij 17 deelnemers bleek de behoefte aan levensloopondersteuning lager dan 2 uur (en zij zouden dus feitelijk tot de benedengemiddelde indelingsklasse behoren).
- Bij één van de zes deelnemers waarbij vooraf was ingeschat dat deze een bovengemiddelde behoefte aan levensloopbegeleiding zou hebben (5-8 uur) bleek dat correct ingeschat. Bij drie was de behoefte in de praktijk 2-5 uur, en twee vroegen minder dan 2 uur levensloopbegeleiding.

Samengevat: bij 68% van de deelnemers is de behoefte aan levensloopbegeleiding vooraf goed ingeschat. Bij 31% is de behoefte aan levensloopbegeleiding vooraf overschat, en bij 1% onderschat (Figuur 3.5).



Figuur 3.5: Mate waarin de behoefte aan levensloopbegeleiding vooraf goed kon worden ingeschat (in procenten).

Als we inzoomen op de verschillende contractvormen dan zien we dat bij het de contractvorm Declaratiebasis de meeste uren worden geschreven, en bij Aanneemsom de minste (Figuur 3.6)⁸. Vooraf werd verondersteld dat werken op Declaratiebasis mogelijk zou leiden tot hoge urendeclaraties, omdat er geen 'rem' op de declaraties zit. Deze veronderstelling lijkt in eerste instantie door Figuur 3.6 te worden ondersteund. Echter, een nadere analyse van de data leert dat dit niet het geval is. De verschillen met andere contractvormen blijken namelijk uitsluitend te bestaan in de eerste periode van Fase 1, toen de grens tussen levensloopbegeleiding en gewone begeleiding nog niet scherp was gedefinieerd. Levensloopbegeleiders is toen gevraagd om al hun contacturen deelnemers te schrijven. Bij aanvang van Fase 2 was duidelijker wat het verschil is tussen levensloopbegeleiding en gewone begeleiding en is de levensloopbegeleiders gevraagd om alleen nog uren voor daadwerkelijke levensloopbegeleiding te schrijven. In de volgende paragraaf zien we dat het aantal uren voor levensloopbegeleiding bij Declaratiebasis daardoor afneemt, en gelijk wordt aan dat van de drie andere contractvormen. (Figuren 3.7 en 3.8).



Figuur 3.6: Aantal uur levensloopbegeleiding per week per contractvorm.

Gemiddelde (blauwe balk) en standaarddeviatie (zwarte lijn).

DB: declaratiebasis (n=30)

Aan: aanneemsom (n=38)

Strip-B: strippenkaart op basis van budget (n=25)

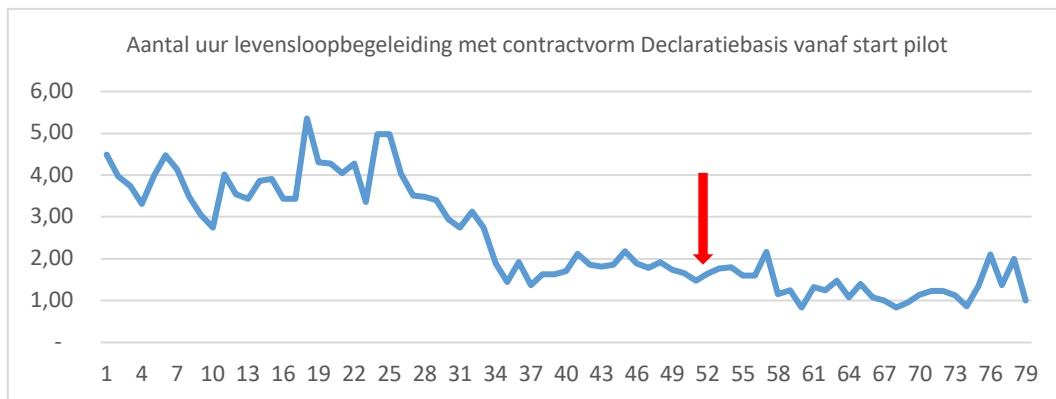
Strip-U: strippenkaart op basis van uren (n=10)

⁸ Idealerweise sollte diese Rechenübung Beteiligung haben auf einer Subgruppe von Teilnehmern mit gleicher Bedarf an Lebenslaufbegleitung. Die Größe der Teilpopulations ist dafür eher gering (die 10 Strip-U Verträge sind über zwei Unterklassen verteilt).

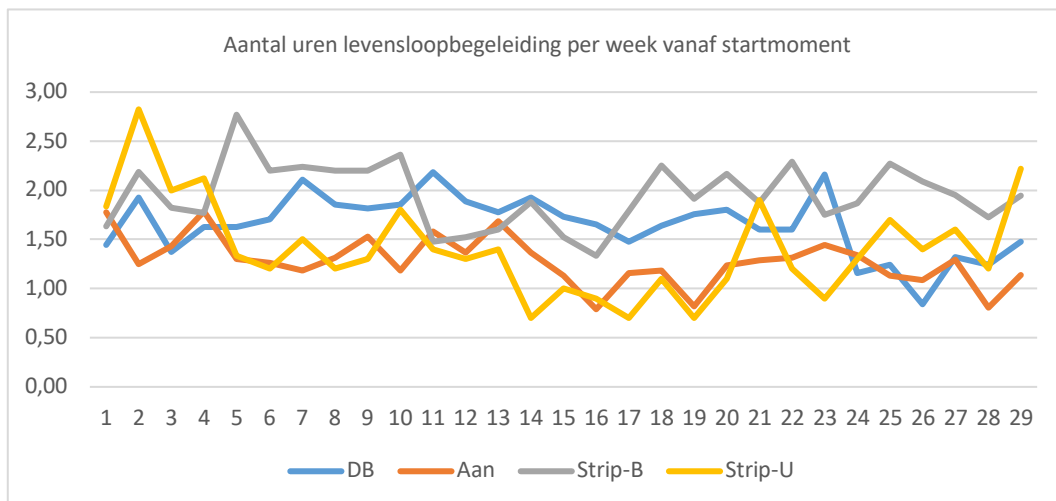


3.4 Neemt de intensiteit van de levensloopbegeleiding in de loop van de tijd af?

Het is voorstelbaar dat gedurende de eerste weken van de levensloopbegeleiding daaraan meer tijd wordt besteed dan in de periode daarna. Immers, deelnemer en levensloopbegeleider moeten in veel gevallen (niet bij naasten) nog wennen aan elkaar en samen een bepaalde routine ontwikkelen. Bovendien was in Fase 1 (contractvorm Declaratiebasis) nog onduidelijk waar de grens lag tussen begeleiding en levensloopbegeleiding, en is levensloopbegeleiders gevraagd al hun contacttijd met deelnemers te schrijven. Het effect daarvan zien we duidelijk terug in Figuur 3.7. Na een half jaar zien we een duidelijke knik in de grafiek, en neemt het aantal levensloopbegeleidingsuren sterk af. Op de lange termijn stabiliseert het op een niveau van 1-2 uur per week. Er is geen waarneembaar effect van de lockdown maatregelen die in maart 2020 werden genomen in verband met Corona (Figuur 3.7, rode pijl).



Figuur 3.7: Aantal uur levensloopbegeleiding per week gedurende periode mei 2019 - okt 2020 met contractvorm Declaratiebasis. De rode pijl geeft het moment aan van de eerste lockdown vanwege de Corona pandemie.



Figuur 3.8: Aantal uur levensloopbegeleiding per week met verschillende contractvormen, gerekend vanaf het moment dat de levensloopbegeleider start (die datum verschilt dus per levensloopbegeleider) ⁹.

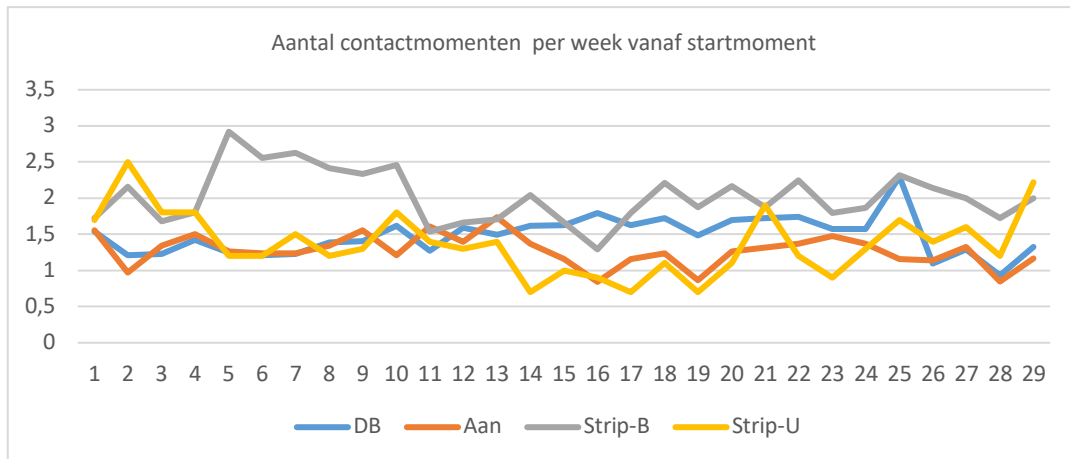
DB: declaratiebasis | Aan: aanneemsom | Strip-B: strippenkaart op basis van budget | Strip-U: strippenkaart op basis van uren.

⁹ Bij DB is gerekend vanaf het moment (na een half jaar) dat er een goed onderscheid kon worden gemaakt tussen uren besteed aan begeleiding en uren besteed aan levensloopbegeleiding, en alleen die laatste uren werden geschreven.



In Figuur 3.8 vergelijken we de vier contractvormen gedurende de eerste 29 weken na de start van de begeleiding. Er lijkt sprake van een lichte afname in de tijd die aan levensloopbegeleiding wordt besteed.

Ook het aantal contactmomenten gedurende de begeleidingsperiode vertoont geen duidelijk patroon (Figuur 3.9). In de meeste gevallen is er ongeveer één- of tweemaal per week contact tussen deelnemer en levensloopbegeleider.



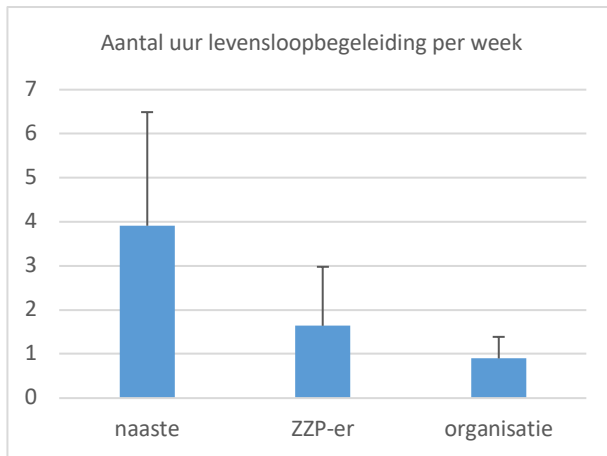
Figuur 3.9: Aantal contactmomenten per week gerekend vanaf het moment dat de levensloopbegeleider start (die datum verschilt dus per levensloopbegeleider)¹⁰.

3.5 Is er een verband tussen het type levensloopbegeleider en de begeleidingstijd

In deze pilot wordt gewerkt met drie typen levensloopbegeleiders: naasten, ZZP-ers en levensloopbegeleiders van een grotere organisatie. Vooraf is bepaald dat daarvoor verschillende uurtarieven worden gehanteerd, van resp. 20, 55 en 70 euro. In de pilot is onderzocht of er een relatie is tussen het type levensloopbegeleider, en de aan levensloopbegeleiding bestede tijd. Figuur 3.10 laat die verschillen zien¹¹.

¹⁰ Bij DB is gerekend vanaf het moment (na een half jaar) dat er een goed onderscheid kon worden gemaakt tussen contactmomenten voor begeleiding en contactmomenten voor levensloopbegeleiding, en alleen die laatste contactmomenten werden geschreven.

¹¹ Idealiter zou deze rekenexercitie betrekking moeten hebben op een subset van deelnemers met gelijke behoefte aan levensloopbegeleiding. De grootte van de deelpopulaties van mensen van organisaties en naasten is daarvoor echter te gering.



Figuur 3.10: Aantal uur levensloopbegeleiding per week in afhankelijkheid van het type levensloopbegeleider.

Naaste (n=9), ZP-er (n=87) en medewerker van grotere organisatie (n=7).

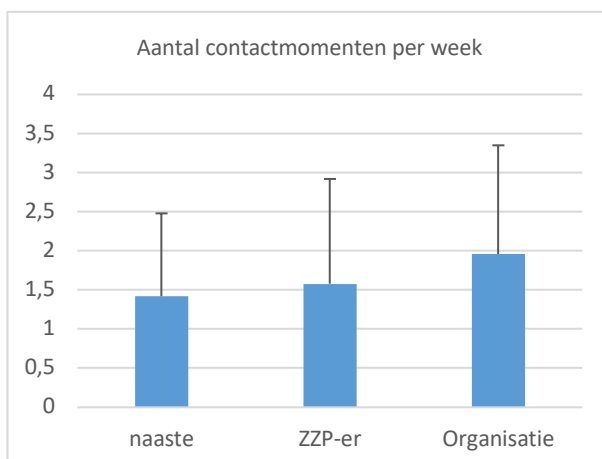
Gemiddelde (blauwe balk) en standaarddeviatie (zwarte lijn).

Opvallend is het hoge aantal aan levensloopbegeleiding bestede uren door naasten. Een mogelijke verklaring is dat zij veel closer zijn met de deelnemer, en vanwege die nabijheid (niet alleen figuurlijk, maar vaak ook letterlijk) ook intensiever levensloopbegeleiding bieden. Verder is het onderscheid tussen ouderschap en levensloopbegeleiding waarschijnlijk lastig te maken, wat mogelijk leidt tot monetarisering van (voorheen vrijwillige) ouderlijke ondersteuning. Een andere mogelijke verklaring is dat naasten vooral de levensloopbegeleider zijn van een kind. Mogelijk hebben kinderen meer levensloopbegeleiding nodig dan volwassenen.

Naasten bieden weliswaar meer uren levensloopbegeleiding, maar het aantal contactmomenten dat zij noteren is lager dan bij ZP-ers en mensen van organisaties (Figuur 3.11). Mogelijk is bij naasten sprake van onderrapportage van contactmomenten, omdat zij geen specifieke 'agenda afspraken' maken met de deelnemer zoals ZP-ers en mensen van een organisatie.

Levensloopbegeleiders van een grotere organisatie besteden bijna de helft minder uren dan ZP-ers (Figuur 3.10). Dat kan veel verschillende oorzaken hebben, maar het laat zich met deze data niet duiden (er waren maar zeven levensloopbegeleiders van organisaties). Opvallend is wel dat levensloopbegeleiders van organisaties wat meer contactmomenten hebben dan ZP-ers (Figuur 3.11) maar dat de duur daarvan veel korter is (Figuur 3.12).

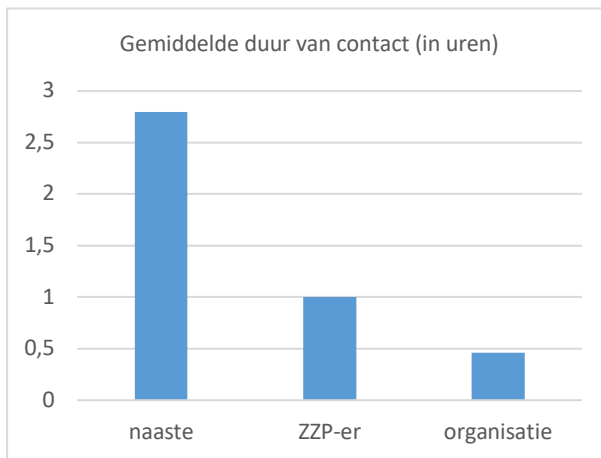
Er is een opvallend verschil in de gemiddelde contactduur tussen de verschillende typen levensloopbegeleiders (Figuur 3.12). Bij naasten is de contactuur gemiddeld zes maal zo hoog dan bij levensloopbegeleiders van een organisatie, en bijna drie maal zo hoog dan bij een ZP-er. Mogelijk is dit een artefact, omdat zoals eerder gezegd bij naasten mogelijk sprake is van onderrapportage van het aantal contactmomenten.



Figuur 3.11: Aantal contactmomenten tussen levensloopbegeleider en deelnemer per week in afhankelijkheid van het type levensloopbegeleider.

Naaste (n=9), ZP-er (n=87) en medewerker van grotere organisatie (n=7).

Gemiddelde (blauwe balk) en standaarddeviatie (zwarte lijn).



Figuur 3.12: Gemiddelde contactduur (in uren) in afhankelijkheid van het type levensloopbegeleider.

Naaste (n=9), ZZP-er (n=87) en medewerker van grotere organisatie (n=7).

3.6 Hoe zit het met de fluctuatie in het aantal uren levensloopbegeleiding?

In voorgaande paragrafen gingen we in op gemiddelde aan levensloopbegeleiding bestede tijd, per levensloopbegeleider. Uit de hoge standaarddeviatie bij Figuur 3.4 en 3.6 is af te leiden dat de variatie tussen weken groot is. In sommige weken is er blijkbaar meer te doen dan in andere. Feitelijk zijn er uit het databestand drie groepen van 'persona's' af te leiden:

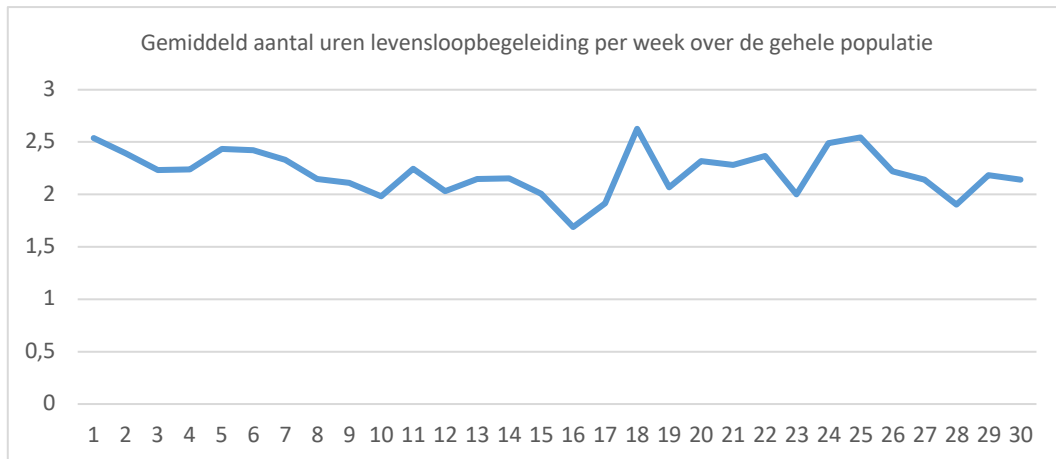
- **Levensloopbegeleiders met zeer fluctuerende inzet (17%).** Bij deze levensloopbegeleiders is de spreiding rondom het gemiddeld aantal uren dat zij aan levensloopbegeleiding besteden erg groot. De standaarddeviatie - als maat voor die spreiding - is ten minste 150% van het gemiddelde. Vrijwel steeds betreft dit levensloopbegeleiders met een erg lage gemiddelde begeleidingstijd. Bij die deelnemers is er soms sprake van een langdurige periode van weinig of helemaal geen contact. Dat verklaart de spreiding.
- **Levensloopbegeleiders met een zeer regelmatige inzet (14%).** Bij deze levensloopbegeleiders is de spreiding rondom het gemiddeld aantal uren dat aan levensloopbegeleiding wordt besteed klein. De standaarddeviatie - als maat voor die spreiding - is hooguit 50% van het gemiddelde. Vrijwel steeds betreft dit levensloopbegeleiders die gemiddeld veel uur besteden aan levensloopbegeleiding. Bij deelnemers met een relatief hoge behoefte aan levensloopbegeleiding is er frequent contact, al kan de duur daarvan natuurlijk verschillen. De spreiding is daardoor relatief gering.
- **Levensloopbegeleiders waarvan de inzet behoorlijk fluctueert (69%).** Bij het grootste deel van de levensloopbegeleiders is de standaarddeviatie tussen de 50-150% van het gemiddelde over de gehele tijd dat zij levensloopbegeleiding boden. Zij ervaren wel degelijk fluctuaties in het aantal uur dat ze aan levensloopbegeleiding besteden, maar minder sterk dan in de eerste groep.

Op basis van bovenstaande analyse kan overigens niet worden geconcludeerd dat een levensloopbegeleider gedurende de gehele looptijd van de pilot tot dezelfde groep persona's behoort. Het is mogelijk dat deze gedurende bepaalde (kortere) perioden tot de ene groep persona's gerekend moet worden, en gedurende andere perioden tot een andere groep.

Vanuit financieringsoogpunt is het interessant om te zien of - gezien genoemde fluctuaties - er ook over de gehele populatie sprake is van fluctuaties. Hieronder hebben we dat uitgezet voor een periode waarin veel levensloopbegeleiders tegelijk aan het werk waren. De fluctuatie blijkt gering, en ligt vrijwel steeds tussen de 2 en



2,5 uur per week. De pieken en dalen van individuele levensloopbegeleiders doven elkaar dus uit. Dat maakt levensloopbegeleiding eenvoudiger te begroten.



Figuur 3.13: Gemiddeld aantal uur levensloopbegeleiding per deelnemer over de gehele populatie (103 deelnemers).

3.7 Hoeveel tijd is gemoeid met training en intervisie?

Aan training en intervisie¹² (VAB code 004) is door de levensloopbegeleiders gemiddeld 1,1 uur per week besteed.

3.8 Hoeveel tijd hebben levensloopbegeleiders elkaar bijgestaan?

In de pilot bestaat de mogelijkheid voor levensloopbegeleiders elkaar 'te hulp te roepen' bij de levensloopbegeleiding van een deelnemer¹³. Van die mogelijkheid is door 19 van de 90 levensloopbegeleiders gebruik gemaakt (21%). De totale tijd die daaraan wordt besteed is verwaarloosbaar: 51 minuten per levensloopbegeleider per jaar (berekend over alle levensloopbegeleiders), of 4,4 uur per jaar voor de 19 levensloopbegeleiders die daadwerkelijk gebruik maakten van deze optie.

3.9 Wat bedragen de totale kosten van levensloopbegeleiding bij landelijke uitrol?

Een interessante vraag is of we op basis van deze rapportage grofweg af kunnen leiden hoeveel kosten gemoeid zouden zijn met levensloopbegeleiding indien de pilot landelijk zou worden uitgerold. Daarbij ga ik uit van een aantal aannamen:

- De indeling van de deelnemers qua levensloopbegeleidingsbehoefte in de pilot is representatief (d.w.z. 49% benedengemiddeld, 42% gemiddeld, 9% bovengemiddeld).

¹² VAB code 004.
¹³ VAB code 006.



- De begeleidingstijd in de pilot van gemiddeld 1,6 uur per week voor de totale populatie is representatief voor de tijd die levensloopbegeleiding in de praktijk kost¹⁴.
- De verdeling van levensloopbegeleiders over de verschillende typen (9% naasten, 83% ZP-ers, 8% mensen van een organisatie) is representatief voor de praktijk. Het gemiddeld uurtarief komt daarmee op 53,05 euro.

Met deze kentallen rekenend bedragen de jaarlijkse kosten voor levensloopbegeleiding¹⁵ per deelnemer 4.414 euro en de kosten voor training en intervisie 3.035 euro (totaal 7.449 euro/jaar/deelnemer). Overige overhead is daarbij niet meegerekend.

Deze pilot biedt zoals eerder betoogd geen voeding aan de veronderstelling dat gebruik van de contractvorm Declaratiebasis zouden leiden tot hogere kosten dan de drie contractvormen waarbij de declaratie is gemaximeerd.

¹⁴ Gecorrigeerd voor de eerste periode (Fase 1) waarin ook begeleidingsuren werden geschreven; 1,6 uur per week is het gemiddelde over de gehele populatie voor de periode waarin alleen uren voor daadwerkelijke levensloopbegeleiding zijn geschreven.

¹⁵ Betreft de som van declaratiecodes 001 (contacttijd met deelnemer) en 002 (overige tijd t.b.v. deelnemer), zogenaamde 'cliënturen'.



4 Conclusies

De Pilot Levensloopbegeleiding leert ons het volgende:

- Bij 68% van de deelnemers aan de pilot bleek het goed mogelijk de behoefte aan levensloopbegeleiding vooraf correct in te schatten met de drie gebruikte indelingsklassen. Bij 31% was de schatting vooraf te hoog, bij 1% te laag.
- Hoewel de contractvorm Declaratiebasis de mogelijkheid biedt 'ongeremd' uren te schrijven, was het aantal gedeclareerde uren op de langere termijn vergelijkbaar met dat van de drie contractvormen met een declaratie maximum.
- Het vooraf vastgestelde aantal uren voor levensloopbegeleiding bij de drie indelingsklassen voldeed in de praktijk. Slechts in één geval kon een levensloopbegeleider in principe minder uren factureren dan daadwerkelijk besteed. Dit betrof een deelnemer waarvan de behoefte aan levensloopbegeleiding op 2-5 uur was geschat, maar die in de praktijk gemiddeld 7,2 uur aan levensloopbegeleiding ontving (in het kader van deze pilot is dit meerwerk overigens wel uitbetaald).
- De kosten voor levensloopbegeleiding onder voorwaarden zoals in deze pilot gehanteerd, bedragen 7.448 euro per deelnemer per jaar (voor levensloopbegeleiding en opleiding/training van levensloopbegeleiders, maar exclusief overige overhead). Denkbaar is dat bij landelijke uitrol door een toegenomen schaalgrootte efficiencyvoordelen gerealiseerd kunnen worden. Bijvoorbeeld wanneer meerdere deelnemers door dezelfde levensloopbegeleider worden begeleid. In dat geval nemen de kosten voor training en intervisie af.

